

František Kordač (1852-1934) pražsky arcibiskup (1919-31)

Narodil se v roce 1852 v Seleticích u Libáně na Nymbursku. Studoval teologii a filozofii v Římě a v obou oborech získal doktorát. Po vysvěcení na kněze v roce 1878 byl až do roku 1885 kaplanem v národnostně exponovaném místě v severočeském Liberci. V letech 1890-1905 byl rektorem semináře v Litoměřicích a současně profesorem bohosloví ve zdejším teologickém učilišti. Během tamního působení si získal pověst národně tolerantního člověka, přestože byl vtahován do tehdejších národně-politických sporů. Od roku 1905 vyučoval na české teologické fakultě pražské univerzity a zároveň byl politicky činný v katolických politických stranách v Čechách a v roce 1918 se stal členem Revolučního Národního shromáždění. V září 1919 byl jmenován papežem arcibiskupem v Praze. Kordač měl z pohledu papežské strategie, sledující uklidnění popřevratových poměrů, mnoho předností. Vatikánští činitelé byli přesvědčeni, že právě Kordačovy osobnostní charakteristiky budou nejlépe odpovídat novým společenským a národnostním podmínkám, které se utvořily vznikem Československé republiky. Kordač totiž pocházel z jednoduchých sociálních poměrů, neměl aristokratický původ a dokázal komunikovat také s německou částí pražské arcidiecéze. V počátku jeho působení však vrcholila vnitrocírkevní krize, která se projevovala napětími mezi modernistickým a konzervativním tradicionalistickým křídlem českého kléru. Výsledkem těchto tenzí bylo církevní schisma a vznik církve československé v roce 1920. Katolická církev se tak ocitla ve svízelné situaci, kterou ještě umocňovalo poválečné vystupování věřících z jejích řad. V souladu s papežskými záměry viděl Kordač cestu k obnovení katolických pozic v československém státě ve zlepšení vzdělanosti širokých vrstev věřících a ve zkvalitnění teologického studia. Ilustrativním příkladem jeho snažení v tomto směru je vznik nové budovy kněžského semináře v Praze - Dejvicích. Do jeho působení v úřadu zasáhly také problémy ve vztahu s Vatikánem, které eskalovaly v roce 1925 do tzv. Marmaggiho aféry. Příčinou konfliktu bylo odlišné nazírání na postavu M. Jana Husa, protože velká část české veřejnosti vnímala jeho osobu jako učence a ikonu národního života. Naproti tomu Vatikán a katolické elity v ČSR tehdy primárně Husa vnímaly jako heretika, který se vzepřel církevní autoritě. V okamžiku, kdy prezident přijal protektorát nad oslavami a ministerský předseda čestné předsednictví, Vatikán pohrozil odvoláním nuncia. K tomu skutečně došlo po oficiálním průběhu oslav 510. výročí upálení českého reformátora, které měly svůj středobod v Praze a za účasti nejvyšší vládní a politické reprezentace. Kordač se poté výrazně podílel na urovnání sporu mezi vládou a Vatikánem, na čemž měl však velký zájem také československý ministr zahraničí Edvard Beneš. Výsledkem následných jednání

bylo uzavření modu vivendi v prosinci 1927, který vstoupil oficiálně v platnost na začátku února 1928. Po sporech s papežským nunciem Ciriacim byl však v létě 1931 nucen odstoupit. Tato událost vyvolala další spor s Vatikánem, protože Kordač byl oblíben zejména mezi německým duchovenstvem, které se postavilo na jeho obranu. Je autorem četných filozofických a teologických statí a hesel v českém slovníku bohovědném.

Karel Kašpar (1870-1941) pražský arcibiskup (1931-41)

Narodil se v roce 1870 v Mirošově u Rokycan. Po teologických, filozofických a právních studiích, které mimo jiné absolvoval také v Římě (v roce 1888 byl poslán na studium do koleje Bohemikum) byl vysvěcen v roce 1893 na kněze. Díky tomu se seznámil s prostředím římské kurie, kde si získal řadu přátel a byl zde považován za osvědčeného člověka, který bude prosazovat papežské zájmy. V letech 1896-98 studoval opět v Římě právo a po návratu působil v kostele u sv. Mikuláše v Praze na Malé Straně. V roce 1907 se stal kanovníkem svatovítské kapituly. Z důvodu dobrých vztahů v Římě se jeho církevní kariéra rozvíjí vzestupným směrem také po vzniku ČSR. V roce 1920 se stal světícím a v roce 1921 sídelním královehradeckým biskupem a na podzim 1931, po odstoupení Kordače, se stal také pražským arcibiskupem. Kašpar na rozdíl od Kordače postrádal váhu v akademických kruzích. Byl zároveň zastáncem konzervativních podob zbožnosti a církevního života. Měl však snažší pozici v tom, že v době jeho nástupu byl již katolicismus velkou částí veřejnosti akceptován jako součást národního života., k čemuž výrazně napomohly úspěšné oslavy tisíciletí od smrti sv. Václava v roce 1929 (při jejich příležitosti byla vysvěcena a oficiálně předána k užívání také dokončená pražská katedrála). Na rozdíl od arcibiskupa Prečana se choval k lidové straně zdrženlivě a vystupoval kriticky vůči jejímu předsedovi Šrámkovi. V roce 1935 se stal kardinálem, prvním v poválečné Československé republice. Výrazně vstoupil do veřejného prostoru v pomnichovské době. V pastýřském listu, zveřejněném 16. října 1938, zaujal kritický postoj k prvorepublikovému ideovému dědictví. Kardinál neopomenul doslova připomenout, že „víra svatováclavská již tolikrát sjednotila náš národ“, zatímco „husitství mu připravilo Lipany, protestantismus Bílou horu, novodobé bezbožectví pak nynější pohromu“. Tento pastýřský list měl značný vliv na katolické spisovatele a publicisty a v mnohém nejen ovlivnil jejich pohled na pomnichovskou situaci, ale ještě zvýšil intenzitu jejich kritičnosti vůči ideovému profilu minulého dvacetiletí. Po nacistické okupaci vystupoval ve vlasteneckém duchu a vyzýval, stejně jako celá řada katolických elit, k hledání duchovních vzorů v slavné národní minulosti. Zemřel v dubnu 1941 a po jeho smrti nebyla

diecéze obsazena a až do roku 1946 ji spravoval kapitulní vikář a děkan metropolitní kapituly Bohumil Opatrný.

Antonín Cyril Stojan olomoucký arcibiskup (1921-23)

Narodil se v roce 1851 v Beňově u Přerova. Vyrůstal v selské katolické rodině. Studoval u piaristů ve Staré Vodě, v Příboře a maturoval v Kroměříži. Po studiích bohosloví v Olomouci se v roce 1876 stal knězem. Patřil k nejvýraznějším protagonistům církevního a duchovního života na Moravě na přelomu 19. a 20. století. Hned od počátku svého kněžského působení vynikl jako schopný organizátor, například řady poutních slavností na náboženských centrech Moravy - např. na sv. Hostýn a na Velehrad. Byl současně doktorem teologie a proboštem kolegiální kapituly u sv. Mořice v Kroměříži. Patřil k duchovním, který dával podněty k vnitřní duchovní misii v církvi i k novým pastorálním důrazům. Věnoval se také politické práci a patřil k předním činitelům Katolické národní strany, za níž zastával také místo poslance rakouské říšské rady a moravského zemského sněmu. Byl šířitelem cyrilometodějské tradice a z tohoto důvodu založil také Apoštolát sv. Cyrila a Metoděje, který působil také v dalších zemích, a uspořádal tři unionistické kongresy na Velehradě (1907, 1909, 1911), jež předznamenávaly současné ekumenické snahy, a byly vedeny snahou o dialog mezi východním a západním křesťanstvím. V duchu Stojanových aktivit se Velehrad proměňuje z ryze spirituálního poutního místa do mnohovrstevnatější podoby instrumentu katolické politicko-náboženské propagandy, jež se například realizovala prostřednictvím veřejné agitace nejrůznějších organizací a spolků, včetně křesťansky orientovaných politických stran. Ve zlomových momentech po vzniku československého státu přispěl svou autoritou ke stabilizaci církevní situace na Moravě, kde nedošlo k takové míře k vystupování z církve a výraznější pozice zde nezískala ani nově vzniklá církev československá. Z hlediska jeho šancí na arcibiskupský stolec bylo také důležité, že Stojan byl považován za blízkého důvěrníka Svatého stolce vzápětí po vzniku československého státu, když konzultoval s vídeňským nunciem také politické otázky, které měly vliv na zájmy katolické církve, a usiloval přitom o dodržení církevních směrnic a nařízení. V neprospěch Stojana však hrál jeho poměrně vysoký věk a špatný zdravotní stav. Proto byl ze strany Vatikánu spíše vnímán jako kandidát na přechodnou dobu, což se nakonec potvrdilo, protože Stojan byl arcibiskupem pouze dva roky. Brzy po svém jmenování totiž vážně onemocněl a v září 1923 zemřel. Jeho obliba mezi věřícími i širokou veřejností byla značná. To souviselo mimo jiné i s velkorysou podporou charitativních akcí, ale i s jeho významem pro rozvoj duchovního života i českého katolického politického hnutí nejen na Moravě.

Leopold Prečan (1866-1947) olomoucký arcibiskup (1923-47)

Narodil se v roce 1866 ve Velkém Týnci. V Olomouci absolvoval středoškolská i vysokoškolská studia a zde byl v roce 1889 vysvěcen na kněze. Nejprve působil jako duchovní správce v několika farnostech na střední Moravě. v roce 1897 se stal sekretářem arcibiskupské konzistoře a v letech 1916-21 jejím kancléřem. Přednášel církevní právo na olomoucké teologické fakultě a získal si zde pověst významného odborníka ve svém oboru. Podílel se dokonce na přípravě nového Kodexu církevního práva (CIC), vydaného roku 1917. Za své zásluhy byl vyznamenán hodností papežského komořího. Po vzniku Československa byl jmenován generálním vikářem olomoucké arcidiecéze a od dubna 1923 sídelním kanovníkem olomouckým. Podílel se na organizačním vzestupu katolíků v olomoucké arcidiecézi, kde zavedl papežem iniciovanou Katolickou akci. Usiloval o pozvednutí teologické fakulty v Olomouci, projevující se stoupajícím počtem studentů bohosloví. Kněží olomouctí arcidiecéze tvořili i podstatnou část organizačního týmu, který se věnoval zabezpečení konání I. Celostátního katolického sjezdu v roce 1935 v Praze, jenž byl důkazem poválečné obnovy a revitalizace katolického života u nás. Jeho zásluhou zapustilo v diecézi pevné kořeny exerciční hnutí. Stejně jako Stojan podporoval i nadále myšlenku unionistických sjezdů (ty se na Velehradě konaly v letech 1924, 1927, 1932, 1936). Prečana pojilo přátelství s předsedou československých lidovců Janem Šrámkem a díky tomu lidovou stranu podporoval nejen morálně, ale také štědře dotoval finančně, stejně jako činnost katolických spolků (Orel, Sdružení katolické Omladiny). Za nacistické okupace byl vystaven perzekuci ze strany německých úřadů, což bylo dáno právě i jeho úzkými kontakty s Janem Šrámkem, jenž působil za druhé světové války jako předseda londýnské exilové vlády, a záhy po skončení války zemřel.